

Рішення спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада ДФ 70.895.058 Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, прийняла рішення про присудження **Максиму Вікторовичу ШАБАТУРІ** ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право на підставі прилюдного захисту дисертації – **«Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування в особливих порядках кримінального провадження»**.

«22» лютого 2025 року.

Шабатура Максим Вікторович, 1994 року народження, громадянин України. Освіта вища: у 2017 році закінчив Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого та здобув кваліфікацію юриста (диплом спеціаліста).

З 02.03.2021 року по теперішній час – старший слідчий Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого у м. Хмельницькому.

Аспірант Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. Дисертацію виконано у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький.

Науковий керівник – ВОЛКОТРУБ Сергій Григорович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Здобувач має 9 наукових публікацій, зокрема: 4 статті, опубліковані в наукових фахових виданнях України, а також у 5 тезах наукових доповідей – у збірниках матеріалів всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій:

1. Шабатура М. В. Удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства щодо об'єднання і виділення матеріалів кримінальних проваджень. *Наше Право*. 2022. №1. С. 241-246.

2. Шабатура М. В. Об'єднання і виділення матеріалів кримінальних проваджень у диференційованих порядках кримінального судочинства. *Наше право*. 2023. № 3. С 244-249.

3. Шабатура М. В. Об'єднання і виділення матеріалів кримінальних проваджень: питання теорії і практики. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 5 (33). С. 285-293.

4. Шабатура М. В., Волкотруб С. Г. Концепція кримінальної процесуальної форми в контексті дослідження рішень про об'єднання і виділення матеріалів досудових розслідувань. *Європейські перспективи*. 2024. № 4. С. 171-178.

5. Шабатура М. В. Окремі аспекти об'єднання матеріалів кримінальних проваджень Засади функціонування кримінальної юстиції : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 14 травня

2021 р.). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2021. С. 57-58.

6. Шабатура М. В. Особливості об'єднання і виділення матеріалів кримінальних проваджень у разі укладення угод. Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 10 травня 2024 р.). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 129-130.

7. Шабатура М. В. Актуальні питання об'єднання матеріалів кримінальних проваджень. Збірник матеріалів доповідей СХЛІІІ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Перспективні напрямки наукових досліджень» (м. Чернівці, 31 травня 2024 р.). Чернівці, 2024. С. 402-403.

8. Шабатура М. В. Об'єднання і виділення матеріалів кримінальних проваджень: проблеми удосконалення чинного законодавства. Матеріали ІІ науково-практичної конференції «Механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції» (м. Полтава, 14-15 червня 2024 р.). Одеса: Молодий вчений, 2024. С. 58-59.

9. Шабатура М. В. Процесуальні рішення щодо об'єднання та виділення матеріалів кримінальних проваджень у контексті диференціації кримінальної процесуальної форми. The 1st International scientific and practical conference «European congress of scientific discovery» (Madrid, December 29-31, 2024). Barca Academy Publishing, Madrid, Spain. 2024. С. 657-660.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Рецензент – кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, **Сергій Антонович КРУШИНСЬКИЙ**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. У розділах 2 і 3 дисертації дисертант розглядає особливості об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування у спрощених та ускладнених диференційованих порядках кримінального провадження. Водночас, в роботі не наведено чіткої класифікації особливих порядків кримінального провадження, тобто до кінця не зрозуміло, які з них слід відносити до спрощених, а які до ускладнених. Крім того, цікавою є думка здобувача щодо того, чи існують такі диференційовані провадження, які мають ознаки і спрощення, і ускладнення одночасно.

2. Автор в цілому вірно зазначає, що існує потреба удосконалення процесуального статусу особи, матеріали щодо якої були виділені в окреме провадження, і така особа не може мати статусу підозрюваного (а в подальшому і обвинуваченого) у первісному кримінальному провадженні, а відповідно і процесуальні можливості відстоювання власних законних інтересів для такої особи обмежені. Водночас, варто було б запропонувати

проект відповідної кримінальної процесуальної норми, якою урегулювати статус такого учасника процесу.

3. На с. 110 дисертації відображено не зовсім коректний, на мій погляд, підхід до визначення підстав для здійснення спеціального досудового розслідування. Видається, що у цьому контексті варто виділяти матеріально-правову і процесуальну підстави. Матеріально-правова підстава передбачає вчинення обвинуваченим не будь-якого кримінального правопорушення, а лише того, яке передбачене ч. 2 ст. 297-1 КПК України. А процесуальна підстава включає: 1) наявність ухвали слідчого судді про здійснення спеціального досудового розслідування; 2) відсутність підозрюваного у зв'язку із: а) переховуванням від органів досудового розслідування або на тимчасово окупованій території України, або на території держави-агресора з метою ухилення від кримінальної відповідальності; б) оголошенням його у міжнародний розшук; в) проведенням за рішенням уповноваженого органу обміну його як військовополоненого. Натомість, повноліття підозрюваного, доцільно розглядати не як підставу, а як умову, за наявності якої допускається проведення досудового розслідування в режимі *in absentia*.

4. Досліджуючи особливості досудового розслідування в умовах воєнного стану, автор не приділив достатньо уваги окремим проблемним питанням гарантій законності та забезпечення законних інтересів особи. Дисертант вірно зазначив, що є потреба конкретизації поняття «об'єктивна неможливість» у контексті виконання слідчим суддею своїх повноважень, але не вказує, як саме це можливо і варто зробити. Крім того, додаткової аргументації потребує підхід відповідно до якого провадження в умовах воєнного стану розглядається як ускладнене. На мою думку, об'єктивна неможливість здійснення окремих процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень в загальному порядку, зважаючи на небезпеку для життя і здоров'я учасників кримінального провадження, відсутність доступу до окремих територій, повне або часткове обмеження функціонування органів державної влади зумовлює спрощення (а не ускладнення) порядку досудового розслідування в умовах воєнного стану. Таке спрощення передбачає тимчасовий відхід від окремих кримінальних процесуальних гарантій та обмеження окремих прав та законних інтересів осіб, передбачених КПК України.

5. Варто було провести соціологічне дослідження думки практичних працівників і науковців щодо проблемних питань за темою дисертації та узагальнити його результати, які могли б бути використані для обґрунтування окремих положень, висновків та пропозицій, які містяться у роботі».

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова **Володимир Вікторович НАЛУЦИШИН**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. У підрозділі 1.1 поміж іншого досліджуються концепції процесуальної форми, належної правової процедури, тому в ході публічного захисту роботи необхідно навести додаткові пояснення, роз'яснення яким чином такі теоретичні положення, уявлення реалізуються у висновках щодо процесуальних рішень в особливих порядках кримінального провадження.

2. Потребує наведення додаткових аргументів теза про те, що необхідно запровадити окрему процедуру здійснення судового контролю у разі виникнення спірних ситуацій належності матеріалів до різних кримінальних проваджень, що особливо актуально у разі наявності у провадженні предметів, які фізично неможливо копіювати. Варто розглянути як варіант вирішення цієї проблеми вирішення такого питання прокурором.

3. У п. 4 Висновків ставиться під сумнів доцільність та відповідність завданням кримінального судочинства окремих випадків розслідування різних кримінальних правопорушень в об'єднаному провадженні. Напевне необхідно конкретизувати, в чому полягає саме недоцільність розслідування саме в об'єднаному провадженні певних кримінальних правопорушень і визначитися з критеріями чи підставами для таких висновків».

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права Хмельницького національного університету **Олександр Олегович ПУНДА**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. Одним із результатів дисертаційного дослідження є висновок автора, «...що процесуальна економія здійснює не просто функцію механічного зменшення розміру, а більшою мірою сприяє їх раціоналізації і тим самим підвищується ефективність процесуальної діяльності, викриття винних і притягнення їх до відповідальності. Таким чином, зменшуються не лише витрати часу (посадових осіб, інших учасників кримінального провадження), але й вивільняються сили і засоби для роботи в інших кримінальних провадженнях.

Особа, щодо якої вирішується питання про притягнення її до кримінальної відповідальності, має право на судовий розгляд у розумні строки без невиправданих затримок (ст. 21 КПК України), потребує захисту від зайвого обмеження прав і законних інтересів».

Погоджуючись в цілому з висновками дисертанта, наголосимо, що автором не зазначено конкретний взаємозв'язок на рівні доктринального висновку між процесуальною економією та специфікою процесуальних рішень про об'єднання і виділення матеріалів досудових розслідувань. Подібний висновок посилив би доктринальну складову проведеного автором дисертаційного дослідження.

2. Підрозділ 2.1 дисертаційного дослідження «Особливості об'єднання і виділення матеріалів досудових розслідувань у разі укладення угод» не завершується логічними висновками та узагальненнями саме щодо процесуальних особливостей об'єднання і виділення матеріалів досудових розслідувань у разі укладення угод у кримінальному судочинстві.

3. Одним із результатів дисертаційного дослідження є пропозиція автора щодо шляхів удосконалення нормативно-правового регулювання підстав виділення матеріалів кримінального провадження, зокрема, щодо уточнення використаних законодавцем оцінних формулювань пропонується закріпити відкритий перелік підстав виділення таких матеріалів.

Водночас, у тексті дисертаційного дослідження лише на сторінці 164 наведено оцінне поняття «об'єктивна неможливість», зокрема з метою урегулювання особливостей режиму досудового розслідування в умовах воєнного стану. Таким чином, висновок автора виглядає ширшим за досліджені фактично у роботі поняття.

4. Не достатньо завершений характер носить висновок автора щодо пропозиції про проведення перевірки доцільності та відповідності завданням кримінального судочинства окремих випадків розслідування різних кримінальних правопорушень в об'єднаному провадженні, зокрема, в частині виникнення труднощів щодо реалізації засади розумності процесуальних строків, права особи на розгляд судом обвинувачення без невиправданих затримок. Погоджуючись з висловленою думкою, наголосимо, що висновки дослідження у цій частині могли бути посилені проектом конструкцій відповідних норм.

5. На окреме зауваження заслуговує посилання автора на використання у дослідженні статистичного методу, який було використано під час вивчення матеріалів правозастосовної практики і дозволив виявити окремі тенденції розвитку слідчої і судової практики. Ознайомлення з текстом дисертації доводить досить обмежений характер використання цього наукового інструменту дослідження».

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, **В'ячеслав Віталійович ВАПНЯРЧУК**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. У підрозділі 1.1 роботи, розглядаючи питання щодо єдності та диференціації кримінальної процесуальної форми, дисертант, з нашого погляду, цілком правомірно констатує, що у вітчизняній науці кримінального процесу на сьогоднішній день немає чіткої концепції розуміння такої диференціації (с. 38 роботи). Аналізуючи різні доктринальні погляди щодо цього питання, автор приєднується до позиції тих науковців, які висловлюються про доцільність поділу кримінального провадження за такими напрямками: загальне (звичайне), спрощене та ускладнене (с. 39 роботи) (вказаний підхід використаний дисертантом і для визначення структури свого дослідження).

На думку офіційного опонента, такий підхід до диференціації кримінальної процесуальної форми є дещо сумнівним. Так, дійсно, чинне кримінальне процесуальне законодавство диференціює кримінальне провадження, врегульовуючи зокрема певні особливі порядки кримінального провадження (більшість з яких розміщені в розділі VI КПК). Окремі з них

справді містять чи навпаки не містять певні передумови, правові процедури та гарантії, які є відмінними від загального (звичайного) порядку провадження. Проте, вважаємо, що визначати їх як спрощені чи ускладнені буде все таки помилковим. Вони, на нашу думку, є інакшими, в багатьох випадках поліваріативними (які містять як спрощені, так і ускладнені процедури).

З цього приводу відзначимо, що в науковій літературі немає єдності думок й щодо стрункої завершеної конструкції особливих порядків кримінального провадження. Визначається ціла низка ознак, яка їм притаманна (зокрема, власний предмет; цілі, завдання, спрямованість кримінальної процесуальної діяльності, що відрізняються від загальної головної мети та спрямованості кримінального провадження – реалізації кримінальної відповідальності; особливий склад суб'єктів; відмінність порядку (відмінні умови, процедури та гарантії) проведення окремих процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень тощо). Причому, якщо проаналізувати законодавчо визначені особливі порядки вітчизняного кримінального провадження, то можна звиснувати, що для визнання його таким достатньо однієї або декількох таких ознак. Таке бачення дає можливість окремим науковцям (в тому числі й самому дисертанту, що опонентом вітається) відносити до особливих порядків кримінального провадження й ті, які не знайшли свого регламентування в розділі VI КПК (приміром, спеціальне кримінальне провадження, провадження в умовах воєнного стану, провадження щодо юридичної особи, провадження щодо кримінальних проступків).

Підсумовуючи в цій частині, зазначу, що висловлений вище підхід до розуміння сутності особливих порядків кримінального провадження (не як спрощених чи ускладнених, а відмінних або інакших від загального), на думку опонента, є більш валідним й таким, що дає можливість більш повно та докладніше розглянути особливості прийняття рішень про об'єднання та виділення матеріалів досудових розслідувань.

2. У підрозділі 1.2 дисертації, автор розглядає питання щодо підстав для прийняття рішення про об'єднання та виділення матеріалів досудових розслідувань. Так, на с. 61 роботи висловлюється думка, що передбачений законом перелік підстав для об'єднання та виділення потребує подальшого удосконалення в частині розширення їх кола.

З нашого погляду, виходячи із смислу ст. 217 КПК, можна припустити, що єдиною підставою для прийняття одного з цих рішень (як об'єднання, так і виділення) є необхідність забезпечення всебічності, повноти та неупередженості розслідування. У разі такої необхідності (тобто за наявності вказаної вище підстави) матеріали досудових розслідувань можуть бути об'єднані в одному провадженні у певних випадках передбачених в КПК (щодо об'єднання – у випадках передбачених в абз. 2 ч. 2, абз. 2 ч. 3, ч. 5 ст. 216, 217 КПК; щодо виділення – в абз. 2 ч. 2, абз. 2 ч. 3, ч. 5 ст. 216, ч. 3 ст. 280, ч. 8 ст. 469, ст. 494, ст. 510 КПК).

Продовжуючи розгляд питання про підстави об'єднання та виділення матеріалів досудових розслідувань, дисертант вважає за можливе екстраполювати підхід до поділу правової підстави для проведення слідчих (розшукових) дій на фактичні та процесуальні й на правові підстави об'єднання та виділення (с. 62 роботи).

Що стосується відсутності множинності підстав опонент висловився вище, стосовно ж запропонованого поділу, то, думається, що більш правильніше було б розглядати підставу для об'єднання та виділення (як і підставу для прийняття будь-якого процесуального рішення чи проведення процесуальної дії) як систему, яка складається з 3 елементів (складових): - перший елемент – нормативний (або нормативна складова підстави) – вимагає наявності правових норм, що передбачають можливість чи необхідність проведення відповідної процесуальної дії чи прийняття процесуального рішення; - другий – фактичний (або фактична складова підстави) – вимагає наявності обставин, які є причинами та умовами проведення процесуальної дії чи прийняття процесуального рішення; - третій – інформаційний (або інформаційна складова підстави) – вимагає наявності певних відомостей, які вказують на ці обставини.

3. В підрозділі 2.2 роботи при розгляді особливостей об'єднання та виділення матеріалів досудових розслідувань в провадженнях приватного обвинувачення дисертант цитує та підтримує висловлену в юридичній літературі позицію про те, що процесуальна діяльність потерпілого (приватного обвинувача) є повною мірою обвинувальною. Діяльність постраждалих від кримінальних правопорушень, передбачених ст. 477 КПК України, є нічим іншим, як виконанням обвинувальної функції в кримінальному процесі. Приватне обвинувачення здійснюється з метою залучення постраждалого для виконання функції обвинувачення (і захисту ним своїх інтересів). А, відтак, потерпілий, який є приватним обвинувачем (чи його законний представник) є суб'єктами кримінального переслідування (с. 107 роботи).

З нашого погляду, ця позиція викликає певні критичні міркування. Думається, що категоричність висновку про здійснення потерпілим суто обвинувальної функції (як в провадженнях приватного обвинувачення, так і в будь-яких інших) є дещо сумнівною й такою, що суперечить приписам чинного КПК. Адже, законодавець, врегульовуючи ініціювання початку кримінального провадження (кримінального переслідування) приватного обвинувачення тільки потерпілим, передбачає, що кримінальне провадження буде здійснюватись в загальному порядку за участю суб'єкта сторони обвинувачення – прокурора (який і підтримуватиме публічне обвинувачення) та не виключає того, що в подальшому кримінальному провадженні потерпілий може займати інертну позицію щодо обвинувальної діяльності, як не виключає і можливість відмови від неї або зміни функціональної спрямованості його діяльності в процесі подальшого кримінального провадження. Саме таке розуміння, з нашого погляду, відповідає загальному законодавчому розумінню правового статусу потерпілого в кримінальному

провадженні, який КПК не віднесений ні до сторони обвинувачення, ні до сторони захисту і регламентований в окремому параграфі глави 3 КПК.

4. При характеристиці спеціального досудового розслідування (*in absentia*) (СДР) (с. 109-114 дисертації) автором проаналізовані підстави та умови його здійснення, можливі випадки прийняття рішень про об'єднання та виділення матеріалів досудових розслідувань. Проте, на думку опонента, залишено поза увагою два таких теоретично- і практично-значущих питання, думку дисертанта про які хотілось би почути на прилюдному захисті:

1) чи поширюється режим СДР на кримінальні проступки? Адже, в переліку кримінальних правопорушень ч. 2 ст. 297¹ КПК, щодо яких може здійснюватись СДР є три статті, які передбачають кримінальні проступки (ч. 1 ст. 111-1, ч. 1 ст. 364-1, ст. 445 КК), проте законодавець, регламентуючи порядок прийняття рішення про здійснення СДР у всіх статтях Глави 241 КПК, оперує виключно терміном «злочин» (навіть у абз. 3 ч. 2 ст. 297¹ КПК, в якому передбачено, як виняток, можливість здійснення СДР щодо тих злочинів, які не вказані у ч. 2 ст. 297¹ КПК);

2) чи може бути поширений режим СДР щодо кримінальних правопорушень, підозра у вчиненні яких була висунута після прийняття рішення слідчим суддею про надання дозволу на здійснення СДР у разі прийняття прокурором рішення про об'єднання матеріалів досудових розслідувань (першого – яке здійснюється в порядку СДР і другого – щодо якого таке рішення надано не було)?

Що стосується думки опонента з приводу поставлених питань, то вона така:

- щодо першого питання, вважаю, що відповідь є позитивною – так, може. Використання ж законодавцем терміну «злочин», думається, є просто упущенням (недоопрацюванням) законодавця, який не вніс відповідні термінологічні зміни в КПК після регламентування в Кримінальному кодексі кримінальних проступків (визначення їх як одного із двох різновидів кримінальних правопорушень поряд із злочинами);

- щодо другого поставленого питання, то з аналізу норми ч. 2 ст. 297¹ КПК вбачається однозначний висновок, що СДР здійснюється: - по-перше, тільки щодо конкретного злочину, передбаченого в переліку ч. 2 ст. 297¹ КПК. Як виняток із загального правила, здійснення спеціального досудового розслідування щодо інших злочинів допускається, коли вони *розслідуються* в одному кримінальному провадженні із злочинами, зазначеними у ч. 2 ст. 297¹ КПК, а *виділення матеріалів* щодо них може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду. Зміст норми абз. 3 ч. 2 ст. 297¹ КПК, яка містить цей виняток (а саме використання формулювань «коли вони розслідуються», «виділення»), дає підстави зробити висновок, що така ситуація може мати місце тільки у випадку, коли на момент звернення слідчого, прокурора до слідчого судді з клопотанням про прийняття рішення про СДР уже здійснюється розслідування декількох злочинів в одному провадженні й не може поширюватись на випадки, коли в цьому ж провадженні після прийняття рішення про проведення СДР

«з'являються» нові злочини. Іншими словами, дозвіл на здійснення СДР не може поширюватися автоматично на всі інші злочини, які в подальшому будуть інкриміновані підозрюваному в цьому кримінальному провадженні. В протилежному випадку, одна із основних вимог закону щодо СДР (мова йде про можливість його здійснення тільки щодо визначених кримінальних правопорушень) буде нівельована й не буде мати жодного сенсу.

5. Як свідчить аналіз змісту дисертаційної роботи її емпіричну базу склали вивчення низки судових рішень вітчизняних судів різних інстанцій, практика ЄСПЛ, а також власний досвід роботи на посаді слідчого. Проте, думається, що таке база була б більш повною, що у свою чергу дало б можливість докладніше розглянути поставлені в дисертації питання чи можливо навіть звернути увагу на ті, що залишились поза увагою, якби дисертантом було проведено опитування (анкетування) науковців – фахівців в галузі кримінального процесу та практичних працівників, які беруть участь в кримінальних провадженнях».

Голова ради – докторка юридичних наук, доцентка, професорка кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова **Юлія Володимирівна ЦИГАНЮК**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«Дозволю з вами не погодитись, вважаю, що не можна в кримінальному процесі прирівнювати відмову від обвинувачення і примирення. На жаль, у роботі я не побачила наукового обґрунтування, чому ви вважаєте це необхідним, окрім того, що ви озвучили під час захисту».

Результати голосування:

«За» **5** членів ради,
«Проти» **НЕМАЄ**.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує **Шабатурі Максиму Вікторовичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 70.895.058

Юлія ЦИГАНЮК